

โลกาภิวัตน์และปัจจัยภายนอกกับการศึกษาการเมืองไทย

Globalization and External Forces in Studies of Thai Politics

อาจารย์ ดร. ทิวากร แก้วมณี

สาขาวิชารัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยนเรศวร

โลกาภิวัตน์ โดยจุดเริ่มต้นมีสถานภาพทางวิชาการในฐานะปรากฏการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจที่เชื่อว่าเป็นสิ่งใหม่ ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในรัฐต่างๆ อย่างไม่แปลกและแตกต่างจากกระบวนการทางสังคมอย่างอื่นในช่วงประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา โลกาภิวัตน์ ในช่วงเวลาของทศวรรษที่ผ่านมาจึงเป็นปรากฏการณ์ที่มีการทำการศึกษาอย่างกว้างขวางในฐานะ ปรากฏการณ์และบริบทของกระบวนการทางสังคมเศรษฐกิจที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในปัจจุบัน

แน่นอนว่า นิยามและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์ ในวงวิชาการยังมีจำกัดและเป็นปรากฏการณ์ที่มีแนวความคิดที่อยากจะหาจุดร่วมในความเข้าใจว่า โลกาภิวัตน์ คืออะไร และที่แท้จริงเป็นปรากฏการณ์ที่เก่าหรือใหม่ ก็ยังเป็นสิ่งที่ถกเถียงกัน อย่างไรก็ตามก็ดีความเก่าและใหม่ของ โลกาภิวัตน์มีแนวโน้มที่น่าสนใจว่า นักเศรษฐศาสตร์นั้นมีแนวโน้มที่จะเชื่อว่าปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์เป็นปรากฏการณ์ใหม่ โดยสังเกตได้จากประสิทธิภาพของการสื่อสาร การใช้คอมพิวเตอร์ การพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสาร ที่ทำให้เกิดการขยายตัวทางการค้า การลงทุน อย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ซึ่งเป็นตัวชี้วัดปรากฏการณ์ ในขณะที่นักประวัติศาสตร์และนักสังคมศาสตร์จำนวนไม่น้อย มีแนวโน้มที่จะพยายามถกเถียงว่า ปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ เป็นกระบวนการทางสังคมที่มีรากเหง้าทางประวัติศาสตร์และเป็นปรากฏการณ์ที่ว่าถ้าจะศึกษาเข้าใจจริงๆแล้วไม่ได้มีความแปลกใหม่แต่อย่างใด

ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จะได้ทำการตรวจสอบบทบาทความสำคัญของโลกาภิวัตน์ และแรงภายนอกอื่นๆ(External forces) ที่มีผลในฐานะปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ที่มีต่อวงการ รัฐศาสตร์ไทยในแง่งานเขียนและงานวิจัยที่เผยแพร่อย่างกว้างขวาง ตลอดจนแนวความคิดทาง ทฤษฎีและตัวแบบการวิเคราะห์ในการศึกษาการเมืองการปกครองที่อาจเปลี่ยนไปตามอิทธิพลและ บริบทของโลกยุคโลกาภิวัตน์

1. นักรัฐศาสตร์ไทยและวิวัฒนาการความเข้าใจและความสำคัญของโลกาภิวัตน์ต่อการศึกษา การเมือง

โลกาภิวัตน์ คือ คำที่ใช้เรียกในภาษาไทย ซึ่งในช่วงแรกที่แปลคำภาษาอังกฤษที่ว่า Globalization ที่เริ่มเข้ามาในวงวิชาการไทย โดยศาสตราจารย์ช็อนันต์ สมุทวณิช โดยการนำแนวความคิดนี้จากงานเขียนในสาขาธุรกิจและเศรษฐศาสตร์ (ดู ช็อนันต์ 2545 : 19) ซึ่งเป็นไปได้มากกว่าในวงวิชาการเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจในช่วงปลาย 1980 นั้นได้มีการตื่นตัวกับหนังสือที่เขียนโดย Kenichi Ohmae ที่ชื่อว่า The Borderless World (1990) และ The End of the Nation State (1995) โดยมีการอธิบายความสำคัญของเงินทุนและการค้าระหว่างประเทศ ที่มีพลังในการข้ามเขตแดนโดยที่รัฐไม่มีความสามารถในการควบคุมได้

กระแสโลกาภิวัตน์เกิดขึ้นโดยการพัฒนาของเทคโนโลยีการสื่อสารและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ที่ทำให้โลกมีการสื่อสารเชื่อมโยงต่อกัน เสมือนว่าโลกเรามีขนาดเล็กลง สลายความยากลำบากด้านการสื่อสาร ในเงื่อนไขที่เคย์จังก์ดในเรื่องของระยะทางและเวลา ซึ่งสอดคล้องกับที่ ช็อนันต์ แสดงความเห็นเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์ว่า “ส่วนผม [ช็อนันต์] และคนอื่นๆที่กำลังอธิบายโลกาภิวัตน์ ที่มาจากการว่า Globalization นั้น กำลังอธิบายการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดาวเทียม การสื่อสาร และยุคไฮเทคที่นำแสง ที่มีการนำมาใช้เป็นประโยชน์อย่างกว้างขวางโลกาภิวัตน์ เช่นนี้ไม่เคยมีครับ ไม่ว่าเมื่อร้อยปีหรือพันปีที่ผ่านมา” (ช็อนันต์ 2537 : 32)

ในแง่การนำโลกาภิวัตน์มาปรับใช้ในวงการรัฐศาสตร์ ช่วงเริ่มต้น ศาสตราจารย์ช็อนันต์ ได้นำคำว่า โลกาภิวัตน์เป็นปัจจัยของการเกิดอิทธิพลทางเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลเหนืออำนาจรัฐ (ช็อนันต์ 2537: 69-72) จากการนำเข้าของคำศัพท์ โลกาภิวัตน์ ทำให้การเสนอแนวคิดและการอธิบายกระบวนการของอิทธิพลทางกระแสโลกาภิวัตน์ ในแง่การเพิ่มความสำคัญของอิทธิพลทางเศรษฐกิจเหนืออิทธิพลของอำนาจรัฐและการเมืองของช็อนันต์ เป็นการกระตุ้นวงการวิชาการไทยในการนำความรู้ ความเข้าใจในโลกาภิวัตน์ โดยการติดตามความก้าวหน้าของคำอธิบายและงานวิชาการจากวงวิชาการสากล ซึ่งภาษาอังกฤษจึงถูกจัดว่าเป็นสื่อกลางที่มีอิทธิพลมากที่สุดใวงวิชาการไทย

อันที่จริง Globalization ก็เป็นสิ่งที่ใหม่ในวงวิชาการต่างประเทศเช่นกัน และในช่วงทศวรรษที่ 1990 เป็นช่วงที่นักวิชาการทั่วโลกตื่นตัวกับอิทธิพลของ Globalization ซึ่งมีอิทธิพลดำเนินไปอย่างเป็นรูปธรรมต่อ เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของรัฐต่างๆทั่วโลก คำถามที่สำคัญของ Globalization คือ มันคืออะไร มันเป็นปรากฏการณ์ที่ใหม่ไหม จุดกำเนิดของมันคืออะไร มันคือกระบวนการที่แตกต่างจากกระบวนการทางสังคม เศรษฐกิจที่เป็นอยู่อย่างไร อย่างเช่น กระแสทุนนิยม ที่เกิดก่อนหน้านี้ ซึ่งในท้ายที่สุด Globalization จึงกลายเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจที่มีการศึกษาและมีอิทธิพลต่อการตั้งสถาบันทางการศึกษา และหลักสูตรในหลายๆแห่งทั่วโลก จนกลายเป็นโครงข่ายทางวิชาการ

¹ ศาสตราจารย์ช็อนันต์ เขียนว่า “เมืองไทยไปเร็วเหมือนที่ผมคาดคิด ผมนึกว่ารัฐและรัฐบาลจะโดนข้ามผ่านไปอย่างแน่นอนอีกไม่ช้าเวลานี้กลุ่มนักธุรกิจในกรุงเทพฯ ก็เริ่มกระบวนการข้ามรัฐแล้ว” (ช็อนันต์ 2547:69).

อย่างไรก็ตามแม้ว่า Globalization จะกลายเป็นกระบวนการศึกษาที่นักวิชาการรัฐศาสตร์ไทยจำนวนมากสนใจศึกษาและนำเข้ามาเชื่อมโยงกับการเรียนการสอนปรากฏการณ์ทางการเมืองสมัยใหม่ แต่นักรัฐศาสตร์ไทยที่ทำผลการศึกษาในเชิงการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวยังมีน้อยมาก การศึกษา Globalization ที่ปรากฏมักเป็นการศึกษาจากเอกสารและตำราจากต่างประเทศ และนำมาตีความขยายบ้างในบริบทของไทย นอกจากนี้ การตื่นตัวของกระแส Globalization ที่กระทำโดยนักวิชาการที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก็คือการจัดวงเสวนาทางวิชาและการถกเถียง ซึ่งแสดงความเห็นต่อกระแส Globalization เป็นระยะในรอบทศวรรษ 1990 นอกจากนี้การรวมเล่มบทความที่เกิดจากการวิจัยเอกสาร ก็เป็นการสะท้อนความก้าวหน้าในวงวิชาการว่า แม้ว่า Globalization จะเป็นปรากฏการณ์ที่ตื่นตัวกันทั่วโลก แต่วงวิชาการรัฐศาสตร์ไทยทำการศึกษาอย่างจริงจังในแง่งานวิจัยที่สมบูรณ์แบบน้อยมาก

2. กรณีศึกษางานวิจัยทางการเมือง และโลกาภิวัตน์

Globalization จริงอยู่นำไปสู่การตื่นตัวของนักวิชาการไทยซึ่งเป็นสิ่งที่สังเกตได้ บ่อยครั้งการจัดประชุมวิชาการหรือการระดมความคิดเกี่ยวกับประเด็นของ Globalization ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและขอบข่ายอำนาจรัฐจะถูกจัดขึ้นเพื่อระดมความคิดเห็นทางวิชาการในประเด็นของโลกาภิวัตน์ การรวบรวมความเห็นและรายงานการเสวนาเป็นเอกสารทางวิชาการ

อย่างไรก็ตามนักรัฐศาสตร์ไทยก็ยังมีการทำวิจัยเพื่อศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง Globalization ในปริมาณที่จำกัด งานเขียนเกี่ยวกับ Globalization ที่พิมพ์เผยแพร่ส่วนมากเป็นงานที่มีลักษณะการแสดงความคิดของผู้แต่ง ที่เกี่ยวกับการพรรณาปรากฏการณ์ของตัวโลกาภิวัตน์เอง งานอีกส่วนหนึ่งที่ตีพิมพ์เผยแพร่คือ งานวิจัยเอกสารเกี่ยวกับลักษณะของ Globalization ที่กระทำการศึกษาโดยนักวิชาการตะวันตก มากกว่าเป็นผลงานทางกรวิจัย Globalization ที่กระทำการศึกษาด้วยเทคนิคการวิจัยที่สมบูรณ์ ดังนั้นวงการรัฐศาสตร์ไทยจึงขาดงานวิจัยในลักษณะของการศึกษาอิทธิพลที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในสถาบันทางการเมือง พรรคการเมือง การเลือกตั้ง วัฒนธรรมทางการเมืองและนโยบายของรัฐที่ใช้ Globalization เป็นตัวแปรร่วมในการวิเคราะห์ (ดูข้อเสนอแนะในการศึกษาการเมืองไทยใน เสกสรรค์ ประเสริฐกุล 2548:41)

มากไปกว่านี้ นักวิชาการรัฐศาสตร์ไทยจำนวนไม่น้อยมักจะมอง Globalization เป็นปรากฏการณ์เก่าที่ไม่ได้แปลกใหม่ โดยมองว่า Globalization คือกระบวนการของการพัฒนาของทุนนิยมโลก(เช่น สุชาย ตรีรัตน์)² หรือไม่ก็เป็นปรากฏการณ์ทางระหว่างประเทศธรรมดา ที่

² ดูเปรียบเทียบใน เรืองยศ (2549:28) ที่เสนอว่า เทคโนโลยี คือ ศูนย์กลางขับเคลื่อนโลกาภิวัตน์ โดยโลกาภิวัตน์ คือการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่เป็นแกนหลักของกระบวนการเปลี่ยนแปลง โดยมีทุนเป็นตัวตาม เคลื่อนย้ายได้ลึกลับล้นเป็นไปอย่างกว้างขวางไว้

ทำการศึกษาอยู่แล้วโดยนักรัฐศาสตร์ ภาคความสัมพันธ์ฯ (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ศาสตราจารย์ ดร. จรัส สุวรรณมาลา) ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า นักวิชาการรัฐศาสตร์ไทย ไม่ได้มีความลุ่มลึกเพียงพอที่จะแยกความแตกต่างของ Internationalization, Global Interdependence และเป็นที่น่าสังเกตอีกอย่างหนึ่งว่า การศึกษา Globalization นั้นเป็นที่สนใจอย่างกว้างขวางไม่เพียงแต่ในวงวิชาการ แต่เป็นความสนใจในภาคสาธารณะของผู้บริหารรัฐบาลทั่วโลก โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ 1990s ได้มีความสนใจกันมากในวงกว้างถึงแรงและอิทธิพลของโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ (Economic Globalization) เมื่อประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการสะท้อนอย่างเป็นรูปธรรมง่าย ๆ ว่า โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ (Economic Globalization) มีพลังเหนือการควบคุมของรัฐ การดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจในรูปของภูมิภาคนิยม (Regionalism) เป็นความพยายามของการปรับตัวของรัฐในการควบคุมความรุนแรงของโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ (Economic globalization) ซึ่งมีแนวความคิดเชื่อมโยงกับระเบียบโลกใหม่ (New World Order) และแนวทางเสรีนิยมใหม่ (Neo-liberalism)

ดังนั้นการศึกษา Globalization จึงเป็นการศึกษาที่ต้องใช้ความรู้ของหลายแขนงที่ลุ่มลึกขององค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์การระหว่างประเทศ ซึ่งขอบเขตการศึกษาจำเป็นต้องหลุดไปจากกรอบของทฤษฎีระบบ ที่เน้นศึกษาในขอบเขตการวิเคราะห์ (Analytical Framework) เพียงแค่การศึกษาความสัมพันธ์ของรัฐและสังคมในกรอบภายในประเทศด้วยขอบข่ายการศึกษาที่กว้างมากขึ้นและต้องใช้ความรู้ทางสหสาขาวิชาซึ่งจะเป็นสิ่งจำเป็นในการศึกษา Globalization โดยความเป็นจริงนักรัฐศาสตร์ไทย จึงมีข้อจำกัดในการทำวิจัยที่หลุดจากขอบข่ายกว้างขวางกว่าการทำวิจัยในระบบการเมืองทั้งนี้เพราะแผนการศึกษาทางรัฐศาสตร์มีการแบ่งแยกความเชี่ยวชาญของการศึกษารัฐศาสตร์ที่เกี่ยวกับการเมืองภายในประเทศ (ภาคปกครอง) และ การเมืองภายนอกประเทศ และกิจการการเมืองเศรษฐกิจในระบบระหว่างประเทศ (ภาคความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และเศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศ) (ดู Surichai Wan Gaeo.ed. Civil Society and Globalization, 2005; ประภาส ปิ่นตบแต่ง, วิกฤตเศรษฐกิจและผลกระทบต่อคนจนในชนบท. ในพิทยา ว่องกุล. 2545; เวียงรัฐ เนติโพธิ์. โครงสร้างและพลวัตรของทุนท้องถิ่นหลังวิกฤติการณ์เศรษฐกิจ: ศึกษากรณีกลุ่มทุนเชียงใหม่. 2548)

แต่ที่จริง โลกยุคโลกาภิวัตน์เป็นโลกที่ปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจะมีผลกระทบเชื่อมโยงกันหมดในลักษณะความผูกพันร่วมกัน (Interdependence) ในกรอบระบบระหว่างประเทศที่กว้างกว่ากรอบระบบการเมืองของ David Easton การศึกษารัฐศาสตร์จึงควรมีลักษณะของแนวโน้มที่เปลี่ยนไปและพุ่งไปที่ความสัมพันธ์ของระบบโลกกับระบบการเมือง (Rüland and Haynes) แต่การศึกษการเมืองและการวิจัยดังกล่าวของไทยยังมีความ

พรมแดน เรื่องยศ ชีว่า เราเกิดความสับสนกับโลกาภิวัตน์โดยให้น้ำหนักกับเรื่องทุนเป็นหลักมองข้ามเงื่อนไขเริ่มแรกของโลกาภิวัตน์ที่เกิดจากเทคโนโลยี

ไม่พร้อมและต้องพัฒนานักวิชาการที่มีความสามารถในการศึกษาวิจัยในยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งปัจจุบันยังมีความสามารถที่จำกัด หรืออาจไม่ตระหนักหรืออาจไม่พร้อมที่จะปรับเปลี่ยนตัวแบบการวิจัยและเทคนิคการวิจัยที่มีความซับซ้อนมากขึ้นกับปรากฏการณ์การเชื่อมโยงใหม่ๆ

อย่างไรก็ดีการพัฒนาการทางรัฐศาสตร์จึงอยู่เป็นการสะท้อนการตื่นตัวและความสนใจภายในสังคม ซึ่งการตื่นตัวทางสังคมไทยยังต่ำมากเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์ กิจการของรัฐและผลประโยชน์ทางสังคมที่กำลังขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนภายนอกขอบเขตของรัฐ ซึ่งสะท้อนออกมาทางผลประโยชน์ระหว่างประเทศของมหาอำนาจ การพัฒนาธุรกิจระหว่างประเทศ การลงทุนและการแข่งขันทางการค้าระหว่างรัฐ ทั้งนี้เพราะการศึกษารัฐศาสตร์ไทยไม่ได้เอื้อการผลิตนักศึกษาและปัญญาชนที่มีความเข้าใจการเชื่อมโยงของระบบโลกกับระบบการเมือง ดังตัวอย่างเช่น การขึ้นราคาน้ำมันในตลาดโลกที่ปัญญาชนไทย จำนวนน้อยมากที่จะเข้าใจปรากฏการณ์สัมพันธ์ไปถึงความขัดแย้งระหว่างประเทศของประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศในตะวันออกกลาง ซึ่งเปรียบเทียบกับความรู้ที่คนในสังคมตะวันตกซึ่งจากประสบการณ์ของผู้เขียนพบว่า มีความแตกต่างในประเด็นดังกล่าวระหว่างปัญญาชนไทยและปัญญาชนชาวยุโรป เป็นต้น

3. การเมืองเปรียบเทียบใหม่ (Neo-Comparative Politics)

การเมืองเปรียบเทียบเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารัฐศาสตร์ แต่ที่ต้องเน้นย้ำคือว่าการศึกษการเมืองเปรียบเทียบเป็นเหมือน การศึกษาหลักของนักศึกษาและนักวิชาการรัฐศาสตร์ ที่จัดการเรียนการสอนในภาคการปกครอง โดยทั่วไปการศึกษการเมืองเปรียบเทียบซึ่งเป็นการศึกษา ในสามส่วนหลัก คือ หนึ่ง การศึกษาในสถาบันของรัฐบาล สอง การศึกษาริบตสังคมที่มีส่วนกำหนดการเมือง และสาม การศึกษารัฐ ในขอบข่ายของคร่อม โดยใช้ประเทศเป็นหน่วยของการศึกษา (Hague and Harrap 2001: 63) การศึกษาที่ปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องจึงถูกพิจารณาว่าเป็นขอบข่ายที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองเปรียบเทียบและการจัดการเรียนการสอนของรัฐศาสตร์ ภาคปกครองไทยจึงมีการจัดการเรียนการสอนการเมืองตามกรอบ (scope) ของการเมืองเปรียบเทียบ

การเมืองเปรียบเทียบเป็นการศึกษาทางรัฐศาสตร์ที่ถือกำเนิดหลังสงครามโลกครั้งที่สอง (1950) ซึ่งการศึกษาจะเป็นการเน้นการศึกษารัฐ และโครงสร้างการเมืองของรัฐ ซึ่งการศึกษาได้มีวิวัฒนาการตามยุคสมัย อย่างเช่น ในช่วงสิบปีถัดมา (1960) การเน้นโครงสร้างสถาบันก็กลายมาเป็นการเน้น ผู้นำทางการเมืองหรือผู้แสดงที่ใช้อำนาจรัฐ ซึ่งในช่วงเปลี่ยนผ่านนี้ รัฐ กลายเป็นหน่วยที่หลีกเลี่ยงในการอธิบาย แต่การกลับเข้ามาของการให้ความสำคัญของรัฐก็มีมาอีกครั้งในช่วง 1980 ซึ่งแม้ว่าจะมีการวิวัฒนาการในการศึกษาการเมืองเปรียบเทียบ แต่กรอบการศึกษาที่จำกัดเพียงแค่กระบวนการการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศ แต่การวิวัฒนาการของการเมือง

เปรียบเทียบมีการเปลี่ยนแปลงไปโดยมีการพิจารณากระบวนการเปลี่ยนแปลงที่กระทบการเมือง
เปรียบเทียบจากตัวแปรภายนอกของระบบการเมือง

ช่วง 1950s

การศึกษาการเมืองเปรียบเทียบในช่วงนี้ คือ การศึกษาในลักษณะที่เน้นการเปรียบเทียบ
ความเหมือนหรือความแตกต่างของสถาบันทางการเมืองและโครงสร้างทางการเมืองของรัฐ ซึ่ง
เป็นการก่อรูปร่างของการศึกษาทางรัฐธรรมนูญนิยม (Constitutional Studies) โดยสมมติฐาน
การศึกษาคือ การเน้นความสำคัญของโครงสร้างสถาบันเหนือพฤติกรรมและผลประโยชน์ของ
ผู้กระทำเชิงตัวบุคคล (Individuals) ซึ่งสมมติฐานการศึกษาเช่นนี้ได้กลายมาเป็น แนวทาง
การศึกษาเชิงสถาบัน (Institutional approach) โดยมีหลักว่า สถาบันเป็นตัวกำหนดผลประโยชน์
ความคาดหวัง บทบาทและการกระทำของผู้แสดงทางการเมือง (Hague and Harrap 2001 : 63;
Risse-Kappen 1995 : 10)

การเมืองเปรียบเทียบในช่วงนี้มีความหมายถึง สถาบันของรัฐเป็นหลัก ซึ่งประกอบไปด้วย
ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายตุลาการ รวมถึงที่สำคัญคือ ระบบราชการซึ่งเป็นสถาบันหลัก
ในส่วนของฝ่ายบริหารการศึกษาพรรคการเมืองและสถาบันทางสังคม เป็นการศึกษาองค์กร
(Organization) ซึ่งยังไม่นับว่าเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันของรัฐและยังไม่ได้รับความนิยมใน
การศึกษาการเมืองเปรียบเทียบในช่วงเวลานี้

ช่วง 1960s และ 1970s

การศึกษาการเมืองเปรียบเทียบมีการเน้นการศึกษาสังคมมากขึ้นในช่วง 1960s และ
ต่อเนื่องไปจนถึงทศวรรษถัดมา (1970s) การเริ่มสนใจสังคมมากขึ้นเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลง
ในประเทศต่างๆ สองประการ คือ ประการแรก ประเทศต่างๆหลายประเทศมีการประกาศเอกราช
หรือมีสภาพทางการเมืองที่เป็นอิสระจากการครอบงำของประเทศจักรวรรดินิยม ที่เกิดขึ้นในหลาย
ทวีปทั่วโลกทั้งใน เอเชีย แอฟริกา แคริบเบียนและตะวันออกกลาง ในช่วงทศวรรษหลัง
สงครามโลกครั้งที่สอง การเกิดขึ้นของประเทศเอกราชใหม่ เป็นการเปิดประเด็นการเปรียบเทียบ
ของการเมืองแบบตะวันตกและการเมืองของประเทศเอกราชใหม่ ทั้งที่ประเทศเหล่านั้นจะพยายาม
ที่จะเริ่มต้นการปกครองแบบประชาธิปไตย แต่เพราะความอ่อนแอทางสถาบันและผลประโยชน์ของ
ผู้นำทางการเมืองเปรียบเทียบกับความอ่อนแอทางสังคม การเมืองเปรียบเทียบจึงเกิดการพัฒนา
การศึกษา

ประการต่อมาที่ทำให้การเมืองเปรียบเทียบมีการเปลี่ยนแปลงในช่วงนี้ก็คือ เกิดการพัฒนาการของเครื่องมือในการศึกษาทางสังคมศาสตร์ ที่มีการใช้สถิติและแนวทางวิทยาศาสตร์เข้ามาศึกษาและสำรวจทัศนคติทางสังคม ตลอดจนทัศนคติทางการเมือง โดยที่การเปลี่ยนแปลงทั้งสองประการเป็นตัวผลักดันให้การศึกษาในแนวสถาบันทางการเมืองลดความนิยมลงไป (Haynes 2005: 78)

นอกจากนี้ในช่วงที่มีการพัฒนาการศึกษาทางการเมืองที่มุ่งแสวงหาคำตอบทางการเมืองที่เป็นลักษณะทั่วไป (Generalization) โดยยึดหลักการเข้าใจพฤติกรรมทางการเมืองของปัจเจกบุคคลในสังคม ซึ่งเป็นจุดเริ่มของแนวทางที่เน้นสังคมเป็นแกนกลางการวิเคราะห์ (Society-centred-approach) ซึ่งเป็นอิทธิพลของตัวแบบระบบการเมืองที่ David Easton เป็นผู้เสนอ (Skocpol 1985 ; Calvert 2002 : 14 ; Dhiwakorn 2007) ตัวแบบ Society-centred เป็นตัวแบบที่มีความตรงกันข้ามกับตัวแบบ State-centred model และตัวแบบทางสถาบันรัฐธรรมนูญนิยม (Constitutional approach) เป็นตัวแบบที่สำคัญเข้ามาพร้อมกับการศึกษาเชิงพฤติกรรมในการศึกษาทางการเมืองโดยมีสมมติฐานการศึกษาว่า ผู้คน รวมทั้งกลุ่มคน ซึ่งอาจรวมถึงชนชั้น (ทฤษฎี มาร์กซิสต์) ควรเป็นหลักในการวิเคราะห์ทางการเมือง เพราะพฤติกรรมจะมีส่วนสำคัญในการมีอิทธิพลต่อการขับเคลื่อนทางการเมือง (Skocpol 1985 ; Hay 2002 ; Haynes 2005) พวกที่ใช้แนวทางนี้เรียกว่า พวกพฤติกรรมนิยมเขาจะเชื่อด้วยว่า มนุษย์ มีการแสดงพฤติกรรมที่มีเหตุผล และผู้กระทำทางการเมืองจะพยายามใช้การตัดสินใจที่เป็นเหตุผลเพื่อประโยชน์สูงสุด (Rational utility maximizer)

แน่นอนที่สุดว่า ย่อมมีนักวิชาการจำนวนไม่น้อยที่ไม่เชื่อแนวทางพฤติกรรมนิยม ที่ไม่เชื่อว่า โลกทางการเมืองจะเป็นโลกของควมมีเหตุผลและโลกทางการเมืองมีความซับซ้อนมากกว่า การจะเข้าใจเพียงพฤติกรรมของคนและกลุ่มคน (กรุณาดูเพิ่มเติม Roger Trigg, Understanding Social Science 1985 ; Edmund Ions, Against Behaviouralism : A Critique of Behavioural Science 1977)³

ช่วง 1980s

³ เมื่อมีการทบทวนเทคนิคการศึกษารัฐศาสตร์ในปัจจุบัน ในช่วงนี้ ก็เกิด คำถามขึ้นด้วยว่า ในโลกที่มีการเชื่อมโยงซับซ้อน เทคนิคที่มีการพัฒนาในช่วง 1960 และ 1970 จะมีประสิทธิภาพเพียงพอในการอธิบายการเมืองปัจจุบัน เพราะ โครงสร้างการเมืองโลก และ การเกิดขึ้นของการเชื่อมโยงระหว่างรัฐ (interdependence) ได้ แสดงบทบาทอย่างสูงต่อบทบาทและ พฤติกรรมของผู้นำภายในรัฐตามแนวทาง Rational Choice Theory (Haynes 2005: 79).

การวิเคราะห์การเมือง เริ่มกลับมาให้ความสนใจรัฐ สถาบันการปกครองและการเมืองของรัฐอีกครั้งในช่วง 1980s ซึ่งเป็นกระแสการปฏิเสธเทคนิคการศึกษาทางพฤติกรรมนิยมและ Rational Choice theory แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า กระแสปฏิเสธนี้ ไม่เกิดขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในสหรัฐอเมริกาและประเทศที่ได้รับอิทธิพลการศึกษาจากสหรัฐอเมริกา (Haynes 2005 : 79-80)

การกลับมาของกระแสสถาบันนิยม ปฏิเสธอย่างแรก คือ ตัวแบบการศึกษาพฤติกรรมการเมือง และสองคือปฏิเสธการสร้างทฤษฎีทั่วไปในกิจกรรมการเมืองของมนุษย์ (Hay 2002: 11) พวกสถาบันนิยมใหม่นี้ จะมีสมมติฐานของความซับซ้อนของปรากฏการณ์และความคลุมเครือของกิจกรรมมนุษย์ ในฐานะปรากฏการณ์ทางการเมือง การศึกษาเชิงพฤติกรรมที่ใช้กระบวนการวิทยาศาสตร์ จะไม่สามารถหาความเป็นจริงได้

พวกสถาบันนิยมใหม่ (Neo-Institutionalism) จะให้ความสำคัญของรัฐ ในฐานะ โครงสร้างสถาบันที่เป็นตัวขับเคลื่อนการเมืองและการเปลี่ยนแปลงภายในสังคม รัฐมีความอิสระ หรือสังคม และพฤติกรรมของคน (Skocpol 1985 ; Haynes 2005 : 80) ซึ่งการกลับเข้ามาของรัฐนิยม ก็เกิดจากปฏิกิริยาของนักวิชาการ Society –centred theory ทั้งที่เป็นพวกเสรีนิยม (Pluralism) และพวกมาร์กซิสต์ในฐานะการให้ความสำคัญของสังคม (กลุ่มคนหรือชนชั้น) ในฐานะฐานของการเปลี่ยนแปลง ด้วยการปฏิเสธของพวก Society- centred theory จึงมีการพัฒนาและมีการศึกษากันอย่างกว้างขวาง ในแนวความคิดของประชาสังคม (Civil Society) ขึ้นมาในวงวิชาการ

ช่วง 1990s และ 2000s

การเมืองเปรียบเทียบในมหาวิทยาลัยในยุโรปเริ่มมีการผนวกปัจจัยของตัวแปรในระบบการเมืองโลกและ แรงภายนอกระบบการเมือง อย่างเช่น โลกาภิวัตน์ เข้ามาเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการศึกษการเมืองเปรียบเทียบ ยกตัวอย่างเช่น มหาวิทยาลัยฟาร์ยบวร์ก (Albert-Ludwigs Universität- Freiburg) โดยสำนัก (School) ของ ศาสตราจารย์ Rüland เริ่มมีการทำวิจัย อิทธิพลของปัจจัยภายนอกต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของไทย (อันได้แก่งานของทิวากร แก้วมณีที่ชื่อ Dhiwakorn Kaewmanee, The Evolution of The Thai State , Berlin 2007) และเวียดนาม (ดังเช่นโครงการวิจัยของ Kerstin Priwitzer ที่มีชื่อว่า Der Einfluss externer Akteure auf die Soziale Sicherheit in Vietnam) โดยมีการทบทวนอิทธิพลของการเปลี่ยนผ่านหลักของกระแสระหว่างประเทศอันได้แก่ กระแสการปฏิวัติอุตสาหกรรม (Industrialization) กระแสอาณานิคมนิยม (Colonization) กระแสการหลุดพ้นจากการเป็นอาณานิคม (Decolonization) การทำให้เป็นประชาธิปไตย (Democratization) และกระแสตลาด (Marketization) ที่ทำให้ประเทศต่างๆในโลกมีความเชื่อมโยงไม่เป็นอิสระ (Wallerstein 1979 : Dogan and Pelassy 1990 ; Czempeil 1981)

นอกจากนี้ นักวิชาการชาวอังกฤษ และอเมริกาอย่าง Jeffrey Haynes , Rod Hahue และ Martin Harrop ก็มีการตื่นตัวในปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์และ นำไปผสมผสานในการสร้างตัวแบบการวิเคราะห์ทางการเมือง โดยมองว่า นับตั้งแต่การสิ้นสุดของสงครามเย็น ในช่วงปลาย 1980s การพังทลายของกำแพง เบอร์ลิน ในเดือนพฤศจิกายน ปี 1989 และการพุดกันถึงผลกระทบของโลกาภิวัตน์ เป็นการก่อตัวของยุคใหม่ของการศึกษารเมืองเปรียบเทียบ ที่จะมีการถกกันถึงการอธิบายอย่างรอบด้านของทั้งการพัฒนาการทางการเมืองทั้งภายในและภายนอกประเทศ (Haynes 2005:81)

การตระหนักในการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยใหม่ของการเมืองเปรียบเทียบนี้ สะท้อนจากการประชุมวิชาการนานาชาติ ที่จัดขึ้นใน ปี 1995 ในหัวข้อ The Role of Theory in Comparative Politics โดยที่นักรัฐศาสตร์ชาวอินเดีย ชื่อ Atul Kohli ได้รายงานผลการศึกษาที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ World Politics โดย Kohli รายงานว่า ในการประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับสถานภาพทางการเมืองเปรียบเทียบ พบว่า ในช่วงทศวรรษที่ 1990 การเมืองเปรียบเทียบอยู่ในสถานะของการถกเถียงทางทฤษฎี (Theoretical controversy) จากสามขั้วทางวิชาการ

ขั้วแรก คือ ขั้วตัวแบบการวิเคราะห์ทางตัวแสดงที่มีเหตุผล (Rational Actor Model)

ขั้วที่สอง เป็นขั้วของพวกมุมมอง Post- modernist

ขั้วที่สาม เป็นพวกมุมมองความหลากหลายและยุ่งเหยิงของปัจจัยในการวิเคราะห์

(Eclectic Messy Centre)

แนวทางของนักวิชาการ Post modernism เป็นแนวความคิดที่มีลักษณะจะสับสนกำกวม พวกเขาจะเข้าใจความเป็นจริงจากการเข้าใจความเป็นจริงโดย บางครั้งปฏิเสธความเป็นจริงที่เกิดจากการรับรู้จากการพูดและความเป็นจริงที่กระทำโดยความมีเหตุผลหรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่าแนวทางของ Post modernism จะเป็นแนวทางการศึกษารเมืองที่ตรงกันข้ามหรือ ปฏิเสธแนวทางการศึกษาของ ตัวแบบการวิจัยที่ใช้เหตุผล ซึ่งแนวทางการวิจัย Post modernism นี้ สะท้อนความไม่ชื่นชอบแนวทางการศึกษาของการเมืองเปรียบเทียบที่พัฒนามาตั้งแต่ครั้งของสงครามโลกครั้งที่สอง ที่มีการศึกษาโดยให้การเมืองมีสมมติฐานที่เป็นอิสระจากสภาพทางแวดล้อมภายนอกขอบเขตรัฐชาติ (Haynes 2005 : 81) แนวทาง Post Modernism ยืนยันการตรวจสอบปัจจัยที่หลากหลาย ซึ่งอาจจะไม่สามารถกระทำโดยการวิจัยและวิเคราะห์โดยทางวิทยาศาสตร์ มากยิ่งกว่านั้นแนวทาง Post modernism ได้เรียกร้องการศึกษาค้นคว้าวิจัยที่ปฏิเสธการศึกษาเรื่องการเมืองเป็นศูนย์กลางและระบบของอำนาจ โดยเฉพาะหน่วยการวิเคราะห์รัฐ หากแต่เสนอการเกิดขึ้นและการเติบโตของแหล่งของเอกลักษณ์ในฐานะหน่วยของการวิเคราะห์ (Sources of identity)

อย่างไรก็ดี นักวิเคราะห์ตามแนวทางที่สาม ก็ยังยืนยันความสำคัญของการวิเคราะห์ทางการเมืองอย่างเชิงประจักษ์ (Empirical political analysis) แต่ให้มีการเพิ่มเติมกรอบแนวความคิดและข้อมูลในหลายมิติของข้อมูลร่วมสมัยผสมผสานกับข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ที่จะเกิดจากเทคนิค

การวิจัยที่เป็นปริมาณหรือคุณภาพก็ตามแต่ ซึ่งในปรากฏการณ์หลังสงครามเย็น มีการเปลี่ยนแปลงอยู่สองประการที่มีผลกระทบต่อทฤษฎีการวิเคราะห์การเมืองเปรียบเทียบ คือ ประการแรก การเพิ่มขึ้นของการซับซ้อนในระดับโลก (Global complexity) ที่มีผลทำให้ความซับซ้อนในระดับระหว่างประเทศกับการเจาะเข้าไปในขอบเขตของรัฐ ที่มีผลต่อกระบวนการปรับตัวของการกำหนดนโยบายและโครงสร้างสถาบันบริหารและการเมือง และประการที่สอง คือ การปฏิสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันมากขึ้นของนโยบายทางการเมืองภายในและนโยบายต่างประเทศ (Haynes 2005 : 81 ; Rueland 2006: Dhiwakorn 2007 : 1-10) ซึ่งความซับซ้อนเหล่านั้น ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการโลกาภิวัตน์ ได้เพิ่มการเชื่อมโยงของนโยบายภายในประเทศและภายนอกประเทศนั้น เป็นแนวความคิดที่เคยเสนอโดย Robert Putnam ในปี 1988 ในแนวความคิดที่เรียกว่า Two – level game ซึ่งถกเถียงว่า ผู้กำหนดนโยบายพยายามที่จะลบล้างความต้องการของระบบการเมืองตนเอง ที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาในระบบระหว่างประเทศและท้ายที่สุดก็มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ภายในประเทศ นั้นหมายความว่า ระดับของการเมืองภายในประเทศมีการปฏิสัมพันธ์กับการเมืองในระดับระหว่างประเทศ อย่างแยกไม่ออก ไม่เพียงแต่ Putnam ที่เสนอตัวแบบในลักษณะดังกล่าว ในปี 1988 ศาสตราจารย์เยอรมัน Ernst-Otto Czempiel ก็ได้เสนอตัวแบบที่เขาให้ชื่อว่า Konfliktmodell (Conflict Model) ที่คัดค้านตัวแบบของทฤษฎีระบบของ David Easton and Gabriel Almond ที่อธิบายการเมืองเปรียบเทียบ โดยแยกขาดการอธิบายการเปลี่ยนแปลงในระบบระหว่างประเทศ (Czempiel 1981 : 13-22)

การกลับเข้ามาของตัวแบบทางการเมืองเปรียบเทียบหรือตัวแบบการเมืองระหว่างประเทศ เป็นสิ่งที่จำเป็นในการวิเคราะห์ทางการเมือง ซึ่งผู้ที่ทำการศึกษาก็จะไม่สามารถที่จะศึกษาจะมีความรู้ที่ไม่เพียงพอแต่ตัวแบบที่เน้นแต่การเมืองหรือตัวแปรภายในประเทศ เพราะการเปลี่ยนแปลงในระบบระหว่างประเทศหรือสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ มีผลต่อ ผลทางการเมืองภายในประเทศ (Haynes 2005: 82) ดังนั้นตัวแบบการเมืองเปรียบเทียบปัจจุบันต้องพัฒนาในการรวบรวมปัจจัยที่กดดันต่อผลทางการเมือง ซึ่งแน่นอนจะมีความเกี่ยวข้องเป็นอย่างมากกับกระบวนการโลกาภิวัตน์

4. พัฒนาการการศึกษาการเมืองเปรียบเทียบในประเทศไทย : ตัวอย่างของความล้มเหลว

การศึกษาการเมืองไทย⁴ โดยทั่วไปแล้วมีพัฒนาการตามกระแสการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของรัฐศาสตร์สากล โดยที่การพัฒนาวิชารัฐศาสตร์สากลโดยมากมีการสื่อสารด้วยเอกสารภาษาอังกฤษและมีอิทธิพลเป็นอย่างมากจากพัฒนาการรัฐศาสตร์อเมริกา (Easton , Gunnell and Graziano 1991)

การเริ่มต้นของรัฐศาสตร์ไทยภาคปกครองสมัยใหม่ เริ่มต้นจากงานศึกษาทางการเมืองของ Riggs and Wilson ที่ทำการศึกษาลักษณะระบบการปกครองของไทย งานของ Wilson เป็นการอธิบายโครงสร้างทางการเมืองของไทย โดยเน้นการศึกษาผู้นำทางการเมืองของไทย ซึ่งงานเขียนของเขาเขียนขึ้นในช่วง 1960 ซึ่งเป็นช่วงแรกที่วารสารวิชาการ Asian Survey เริ่มมีการตีพิมพ์วารสารวิชาการดังกล่าวมีการเน้นการศึกษาการเมืองใน Scope ของการวิเคราะห์ภายในประเทศ มีจุดมุ่งหมายการนำเสนอการเมืองเปรียบเทียบ ในปีแรกๆที่มีการตีพิมพ์ ไม่มีนักวิชาการไทยท่านใดเสนอผลงานวิชาการผ่านวารสารฉบับนี้ นอกจาก David Wilson ที่เขียนบทความทางการเมืองที่เกี่ยวกับประเทศไทยในชื่อเรื่อง Bangkok's Dim to the West (Asian Survey , Vol.1 , No.4) ในปี 1961 ซึ่งเป็นปีแรกที่ทางวารสารจัดพิมพ์ในเรื่อง Thailand : Old Leaders and New Directions (Asian Survey , Vol.3 No.3 , 1963) , Thailand : A New Leader (Asian Survey, Vol. 4 , No.2. 1964), Thailand : Scandals and Progress (Asian Survey , Vol.5 , No.2)

Wilson ยังเป็นนักรัฐศาสตร์ชาวอเมริกันคนแรกที่เขียนหนังสือการเมืองการปกครองอธิบายผลการศึกษการเมืองด้วยอิทธิพลการศึกษาของรัฐศาสตร์อเมริกันที่เกี่ยวกับสภาพการเมืองร่วมสมัยไทย โดยพิจารณาการเมืองไทยนับตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยหนังสือของเขาตีพิมพ์ในชื่อว่า Politics of Thailand (David Wilson. Politics of Thailand. Ithaca.N.Y : Cornell University Press. 1962) งานศึกษาของ Wilson เป็นแนวทางการศึกษาเชิงพฤติกรรมนิยม โดยให้ความสำคัญของพฤติกรรมของผู้นำทางการเมืองในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงและลักษณะการเมืองไทย

อย่างไรก็ดี Wilson เป็นผู้บุกเบิกการศึกษาการเมืองไทย แต่งานของเขาไม่ได้เปิดประเด็นการถกเถียงเท่ากับงานของ Fred Riggs (Fred W. Riggs. Thailand : The Modernization of a Bureaucratic Polity. Honolulu , East West Center Press. 1966) ที่เขียนเกี่ยวกับระบบการเมืองไทยที่มีลักษณะการถูกรองรับโดยข้าราชการและทหาร ในอีกไม่กี่ปีที่ผ่านมา

นักวิชาการเหล่านี้ เข้ามามีบทบาทในการศึกษาการเมืองไทยผ่านบทบาทของกองทุนเงินช่วยเหลือ ของสหรัฐอเมริกา อาทิ ทุนของมูลนิธิฟูลไบรท์ (Fulbright Foundation) ยังมี

⁴ ดูเพิ่มเติม Hans Kastendick, Political Development and Political Science in West Germany .in Easton (ed), 1991.

นักวิชาการอีกจำนวนมาก อาทิ เช่น William J. Siffin⁵, Frank C. Darling⁶ ที่มีส่วนในการพัฒนาแนวทางการศึกษารัฐศาสตร์ ให้กับประเทศไทยก่อนที่นักวิชาการไทยจะได้เข้ามาพัฒนางานวิชาการของประเทศตนเอง⁷

จริงแล้วการพัฒนาของการศึกษารัฐศาสตร์เมืองไทยและการเมืองเปรียบเทียบกับเทคนิคการศึกษาที่มีอิทธิพลของรัฐศาสตร์สากล ที่มีวงการรัฐศาสตร์อเมริกาเป็นแกนนำ ไม่ได้โดดเด่นในช่วงการก่อตัวของการริเริ่มรัฐศาสตร์สมัยใหม่ในช่วงแรก ซึ่งนักรัฐศาสตร์ชั้นนำของไทยรุ่นแรก ที่มุ่งศึกษารัฐศาสตร์ในแนวรัฐธรรมนูญนิยม ซึ่งครอบคลุมช่วงเวลาของนักรัฐศาสตร์ไทยในช่วง ระยะเวลา ทองทระมชาติ พงศ์เพ็ญ ศกุนตาทัย และเสนห์ จามริก ซึ่งเป็นนักรัฐศาสตร์ที่ได้รับการศึกษาในยุคที่พัฒนาการความรู้ทางรัฐศาสตร์ก่อนมีการก่อตัวของสมัยพฤติกรรมนิยมในการศึกษารัฐศาสตร์เมืองเปรียบเทียบ

การพัฒนาองค์ความรู้การเมืองไทย ในแนวเชิงการเมืองเปรียบเทียบ มีการพัฒนาอย่างมากในช่วงเวลาวิชาการรัฐศาสตร์ไทยในยุคสมัยของศาสตราจารย์ชัยอนันต์ สมุทวณิช ซึ่งประกอบไปด้วย ศาสตราจารย์สุจิต บุญบงการ ศาสตราจารย์ลิขิต ชีรเวคิน ศาสตราจารย์ทินพันธุ์ นาคะตะ และศาสตราจารย์พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว

ศาสตราจารย์ชัยอนันต์ สมุทวณิช เริ่มบทบาทนักวิชาการรัฐศาสตร์ ด้วยแนวทางการศึกษารัฐศาสตร์เมืองเปรียบเทียบ ด้วยเทคนิคการศึกษาแบบพฤติกรรมศาสตร์ ชัยอนันต์ มีผลงานมากมายและหลากหลายที่เกี่ยวกับสถาบันทางการเมือง ประชาธิปไตย การเลือกตั้งและทหาร แต่เป็นที่น่าสังเกต ชัยอนันต์ ยังมีความสนใจในการเข้าใจการเมืองไทย โดยให้ความสนใจประวัติศาสตร์การเมืองไทยและประวัติการพัฒนาของโครงสร้างทางสังคมของไทย เช่นเดียวกับศาสตราจารย์ลิขิต ที่มีความสนใจศึกษาค้นคว้าไปตามแนวของชัยอนันต์

ลิขิต มีผลงานโดดเด่นเกี่ยวกับวิวัฒนาการการเมืองการปกครองของไทยและการศึกษาพฤติกรรม และทัศนคติของผู้นำการเมืองไทยและวัฒนธรรมทางการเมือง การศึกษาของลิขิต เป็นการสะท้อนแนวการเมืองเปรียบเทียบในแนว Society-center theory งานการถกเถียงที่สำคัญและเป็นความภาคภูมิใจของลิขิต คือ การอธิบายการประทุของเหตุการณ์ 16 ตุลาคม 2516 ว่า เกิดจากการไร้สมดุลของ การเปลี่ยนแปลงภายในสังคม

นอกจากนี้ องค์ความรู้ทางการเมืองไทยที่ลิขิต ได้พัฒนาอีกคือการนำเสนอการพัฒนาการองค์ความรู้ของการวิเคราะห์การวิวัฒนาการของรัฐไทย ว่า จากอดีตถึงปัจจุบัน วิวัฒนาการของ

⁵ เช่น William J. Siffin. 1966. The Thai Bureaucracy: Institutional Change and Development, Honolulu: East West Center; Siffin (ed). 1977. Toward the Comparative Study of Public Administration. Westport. Greenwood Press.

⁶ งานของ Darling มีการตีพิมพ์ที่หลากหลายด้วยในช่วง ปี 1960 อันได้แก่ Frank Darling. Thailand and United States. 1965; America and Thailand (Asian Survey, Vol. 7, No. 4, 1967); Thailand: Stability and Escalation (Asian Survey, Vol. 8. No. 2, 1968); Thailand in 1976 (Asian Survey, Vol. 17, No. 2. 1977).

⁷ ข้อมูลสัมภาษณ์ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์

การเมืองการปกครองไทยแบ่งไปได้เป็น 4 ช่วง คือ ราชาธิปไตย หรือ รัฐกษัตริย์ อมาตยาธิปไตย หรือ รัฐบาลทหาร ธนาธิปไตย หรือ รัฐธุรกิจ และ ประชาธิปไตย หรือ ประชาธิปไตย การอธิบายของลักษณะเป็นการเน้น การเปลี่ยนแปลงทางพลังอำนาจทางการเมืองของกลุ่มต่างๆภายในสังคม ในฐานะแรงขับเคลื่อนสภาพทางการเมืองในแต่ละช่วง

สุจิต บุญบงการ เป็นนักรัฐศาสตร์นำความรู้ทางการศึกษาการเมืองเปรียบเทียบมาศึกษากรณีการพัฒนาประชาธิปไตยไทย โดยเน้นการทำวิจัย เกี่ยวกับทหารในเมืองไทย (เช่น การพัฒนาการเมืองไทย ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหาร สถาบันทางการเมือง และ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน 2531/ ทหารไทย 2529/ บทบาทของทหารในการพัฒนาทางการเมือง 2529/) สถาบันทางการเมือง (บทบาทสถานิติบัญญัติ 2526) และ พฤติกรรมทางการเมือง (พฤติกรรมการเลือกตั้งของคนไทย)

นักวิชาการรัฐศาสตร์ไทยในยุคเฟื่องฟูนี้ นิยมการศึกษาพฤติกรรมทางการเมือง และที่โดดเด่น คือ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว ศาสตราจารย์ทางการเมืองการปกครองที่สำคัญอีกคนหนึ่ง ที่มีผลงานโดดเด่นในทำวิจัยทางด้านการเมืองเปรียบเทียบ และ พฤติกรรมทางการเมือง (ดูรายละเอียดจากตารางในภาคผนวก) และต่อมา ในช่วง ปลาย 1980 และ ต้นทศวรรษ 1990 การพัฒนาการองค์ความรู้ทางรัฐศาสตร์ไทย แบ่งเป็นสองกระแส จากนักรัฐศาสตร์ ในยุคข้างต้น กล่าวคือ กระแสแรก ก่อนที่ศาสตราจารย์ชัยอนันต์ จะลาออกจากการเป็นอาจารย์ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศาสตราจารย์ชัยอนันต์ได้เปลี่ยนแนวทางการศึกษาทางการเมืองโดยยอมรับข้อจำกัดของการศึกษาทางการเมืองในแนวทางพฤติกรรมนิยม และ แนวทางการศึกษาการเมืองตะวันตกที่เข้ามามีอิทธิพลในวงการรัฐศาสตร์ไทยก่อนหน้านี้นี้ ชัยอนันต์ เสนอแนวทฤษฎีแนวรัฐที่เคยเป็นหน่วยการวิเคราะห์ที่เคยหลีกเลี่ยง ตามข้อเสนอของ David Easton ในช่วง ปี 1960 ซึ่งสอดคล้องกับกระแสการเมืองเปรียบเทียบในยุคหลังพฤติกรรมนิยมที่เกิดขึ้น ในช่วง ทศวรรษ 1980 การถกเถียงทางการเมืองในยุคนี้มีบทบาทของพวกมาร์กซิสต์ และ สำนักวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองเข้ามา (เช่น ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ผาสุก พงษ์ไพจิตร และ อนุสรณ์ ลีम्मณี) ช่วยเพิ่มเติมองค์ความรู้ทางการเมืองไทยด้วย กระแสที่สอง เป็นกระแสของนักรัฐศาสตร์การเมืองเปรียบเทียบ ที่พยายามเชื่อมโยงการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองแบบประชาธิปไตยและ การพัฒนาทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการอธิบายการเปลี่ยนแปลงในแนวโน้มเปรียบเทียบที่เกิดขึ้นในหลายประเทศในช่วงเวลาของทศวรรษ 1990 นักวิชาการไทยที่จับในเรื่องนี้ที่โดดเด่นคือ ศาสตราจารย์ สุจิต บุญบงการ (ในงานภาษาอังกฤษ ชื่อ State of the Nation: Thailand) ในช่วงนี้ กระแสการอธิบายการตกผลึกของประชาธิปไตย (Democratic Consolidation) ที่เป็นกระแสการเมืองเปรียบเทียบสากล มาจากงานเขียนโดยนักวิชาการต่างประเทศ (เช่น Ganesan N. (2004) ในงานที่ชื่อว่า Thaksin and the politics of domestic and regional consolidation in Thailand เป็นต้น) แต่แนวความคิดนี้ไม่มีความโดดเด่นหรือไม่อยู่ในความสนใจของวงวิชาการไทยมากนัก

อาจเป็นไปได้มากกว่า การตกต่ำของการเมืองเปรียบเทียบในไทย เริ่มเห็นภาพชัดมากขึ้น งานเขียนอย่างเช่น The Third Wave ของ Huntington ไม่ได้รับการอ่าน อ้างอิง และถกเถียงในวงวิชาการไทยอย่างกว้างขวาง ทั้งที่แนวความคิดของ Huntington มีการคิดต่อไปอย่างกว้างขวางในวงวิชาการสากล ดังจะเห็นได้ว่ามีผลงานวิชาการที่พัฒนาจากงาน Third Wave จำนวนมากได้แก่ Anders Uhlin (1997) Indonesia and the "third wave of democratization"; Larry Diamond, (1997) Consolidating the third wave democracies; Scott Mainwaring (1999) "Rethinking party systems in the third wave of democratization"; Hans-Dieter Klingemann (2000) "Elections in Central and Eastern Europe"; Frances Hagopian (2005) "The third wave of democratization in Latin America"; Stacy Gillis (2005) "Third Wave Feminism" เป็นต้น

Huntington ศึกษาการเมืองเปรียบเทียบโดยอธิบายประเทศที่เข้าสู่กระบวนการเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตยของประเทศต่างๆกว่า 100 ประเทศทั่วโลก โดยเน้นที่การเปลี่ยนแปลงการเข้าสู่การเปลี่ยนผ่านเป็นประชาธิปไตยหลังปี ค.ศ. 1974 โดยให้ความสำคัญกับ 3 ปัจจัยหลัก ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนผ่านของประชาธิปไตยทั่วโลก อันได้แก่ หนึ่ง บทบาทของมหาอำนาจ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา และการลดความขัดแย้งหลังสงครามเย็น⁸ สอง การขยายตัวทางการค้าการลงทุน⁹ และ สาม บทบาทของวาคินัน มหาอำนาจทางศาสนา

เป็นที่น่าสังเกต การนำเสนอของ Huntington มีการอธิบายเป็นนัยยะว่า กระบวนการทำให้เป็นประชาธิปไตยเป็นกระบวนการสากลที่มีปัจจัยร่วมกันของบริบทระหว่างประเทศ เขามองว่าการที่สหรัฐอเมริกา ส่งเสริมการเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตย และการจบลงของสงครามเย็น เป็นเงื่อนไขของการเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตย ที่นอกจากมีปัจจัยเสริมที่การแข่งขันทางทหารของมหาอำนาจเป็นกิจกรรมที่ถูกลดความสำคัญลง และถูกแทนที่โดยกิจกรรมของการแข่งขันทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ นอกจากนี้ในหลายประเทศในแถบละตินอเมริกา และ แอฟริกาที่ ศาสนจักร เป็นศูนย์กลางการเรียกร้องทางการเมืองของคนจน ดังเป็นผลให้ภาคทางสังคมในประเทศเหล่านั้นมีความเข้มแข็งมากขึ้นที่จะพร้อมสู่การเข้ากระบวนการประชาธิปไตยกับผู้นำทางการเมืองที่ไม่เปิดโอกาสให้มีการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การระบุปัจจัยทางการเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตยในคลื่นลูกที่สาม Huntington ได้ให้ความสำคัญของปัจจัยระหว่างประเทศ แม้จะเป็นมิติทางความมั่นคง และ การเศรษฐกิจ เป็นตัวแปร

⁸ สุจิต ได้อธิบายการลดความขัดแย้งของสงครามเย็นที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในประชาธิปไตยไทย ในงานที่ชื่อ State of the Nation: Thailand แต่สุจิตไม่ได้มีความพยายามในการวิเคราะห์และประเมินว่าปัจจุบันนี้มีความสำคัญเพียงใดต่อการเกิดประชาธิปไตยในช่วง 1990 ของไทย ดู Suchit (1996)

⁹ มีงานวิเคราะห์โดย ผาสุก พงษ์ไพจิตร อยู่พอสมควรที่อธิบายความสัมพันธ์ของการเมืองไทยกับการค้า และการลงทุน แต่ดูเหมือนจะไม่ได้ได้รับความสนใจจากนักรัฐศาสตร์ไทยหลายท่าน โดยมองว่าเป็นการศึกษาทางเศรษฐศาสตร์การเมือง นอกจากนี้การศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของการเติบโตทางเศรษฐกิจกับการเมืองก็พอจะมีอยู่บ้าง แต่การวิเคราะห์ก็มีแนวโน้มจะเอาไปเชื่อมโยงกับการขยายตัวทางอำนาจของภาคทางสังคม

อิสระ แม้ว่า Huntington จะไม่ได้ใช้คำว่า economic globalization ในการอธิบายการเปลี่ยนผ่าน แต่โดยความเป็นจริงการเติบโตของการค้า การลงทุนที่ Huntington หมายถึง คือ การเกิดขึ้นของระเบียบโลกใหม่เสรีนิยม ซึ่งมีความหมายถึง economic globalization

จะเห็นได้ว่า ในช่วงทศวรรษ 1990 อันเป็นช่วงที่การเมืองเปรียบเทียบกำลังมีการปรับตัว แต่งานศึกษาของไทย กลับได้ละเลย หรือไม่ให้ความสนใจกับพัฒนาการการศึกษาการเมืองเปรียบเทียบที่เชื่อมโยงปัจจัยต่างประเทศในฐานะศูนย์กลางหรือตัวแปรอิสระทางการวิจัย

อันที่จริงการศึกษาในแนวคิดที่เน้นการเปลี่ยนแปลงภายในสังคมเป็นตัวแปรอิสระเป็นพัฒนาการทางรัฐศาสตร์ที่เน้นความคิดเรื่องประชาสังคม ซึ่งเป็นแนวความคิดที่เป็นที่นิยมของนักวิชาการภาคปกครองจุฬาฯ อย่างเช่น ฉันทนา หวันแก้ว (เช่น Chantana Banpasirichote, Civil Society and Good Governance. In Democracy and Civil Society in Asia, edited by Fahimul Quadir.2004), นฤมล ทัพพมพล หรือ อดีต อาจารย์ธรรมศาสตร์ อย่าง เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ที่เสนอการพัฒนาประชาธิปไตยจากความขัดแย้งของกลุ่มทางสังคม¹⁰

อันที่จริง แนวการศึกษารัฐศาสตร์การปกครอง ที่ผ่านมาเป็นการศึกษาในขอบเขตของระบบการเมือง หรืออาจเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ภายในรัฐ หรือระหว่างรัฐกับสังคม การศึกษาดังกล่าวจำเป็นต้องปรับตัวมากขึ้น ในช่วงทศวรรษ 1990 เมื่อกระแส หรือแรงจากภายนอกเริ่มกลายเป็นปรากฏการณ์ของการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เริ่มเห็นชัดเจนมากขึ้น ที่เรามองว่าเป็นยุคโลกาภิวัตน์ การถกเถียงทางวิชาการจากรัฐที่เป็นศูนย์กลาง ที่ถกเถียงการมองภาคทางสังคมที่เป็นศูนย์กลางจะเป็นสิ่งที่ไม่เพียงพอ แต่ต้องให้ความสนใจของแรงภายนอกเข้ามาเป็นปัจจัยหลักในการศึกษาการเมืองด้วย (Haynes 2005:8-10; Dhiwakorn 2007:1-5; Rueland 2006)

ซึ่งการศึกษาการเมืองเปรียบเทียบในลักษณะนี้ยังมีน้อยเพราะ ขาดนักรัฐศาสตร์ที่เชี่ยวชาญในเมืองไทยที่จะวิเคราะห์ในตัวแบบที่แรงภายนอกเป็นศูนย์กลางการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายใน (External Forces –center Model) แต่การวิเคราะห์ดังกล่าวเริ่มมีการกระทำมากขึ้นในงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเมืองเปรียบเทียบในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างเช่น นักวิชาการสำนักการเมืองของมหาวิทยาลัยฟาร์ยบร็อก เยอรมันนี้ ได้มีการใช้ตัวแบบดังกล่าวในการอธิบายกรณีของการเมืองเวียดนาม หลังจากที Freiburg school จะได้ผลิตงานวิจัยด้วยตัวแบบที่เกี่ยวกับการเมืองไทยในหนังสือชื่อ The Evolution of the Thai State (2007) ซึ่งเป็นงานชิ้นแรกของวงวิชาการรัฐศาสตร์ไทยที่ใช้ตัวแบบโมเดลที่หลุดออกจากตัวแบบทฤษฎีระบบ และตัวแบบความสัมพันธ์ของรัฐและสังคม¹¹

¹⁰ ดู เอนก เหล่าธรรมทัศน์, สองนคราประชาธิปไตย แนวทางปฏิรูป การเมือง เศรษฐกิจ เพื่อ ประชาธิปไตย, 2546

¹¹ ดูเอกสารบางส่วนของ

เป็นที่น่าสังเกตว่าการศึกษากองเมืองภาคประชาชน และ ประชาสังคม ยังเป็นเพียงแนวทางการศึกษาและ เป็นแนวความสนใจของนักรัฐศาสตร์ ภาคปกครองไทยเป็นหลัก ส่วนหนึ่งก็เป็นแนวทางที่พัฒนามาจากการได้รับความนิยมนโยบายมาร์กซิสต์ ที่เปลี่ยนแปลงมาสู่การให้ความสำคัญของสังคมประชาที่เป็นขั้วอำนาจทางการเมืองที่ตรงกันข้ามกับการศึกษาโดยเน้นแนวรัฐ

ในปัจจุบันการศึกษาของนักวิชาการรัฐศาสตร์ไทย ส่วนหนึ่งยังยึดการศึกษาการเมืองภาคประชาชน และ แนวสังคมประชา ซึ่งเป็นอิทธิพลด้านเดียวของแนวทางการศึกษาแนวทาง Society-center approach การศึกษาในแนวทาง Above –state approach ซึ่งเป็นที่ถกเถียงในฐานะอิทธิพลใหม่ในการศึกษาทางการเมืองในยุคโลกาภิวัตน์ คูจะเป็นแนวทางที่นักรัฐศาสตร์ไทยจะต้องเพิ่มพูนความรู้ ที่จะ เป็นแนวทางการเมืองในแง่มุมการวิเคราะห์ใหม่อีกด้านหนึ่ง

5. แนวทางการศึกษานอกรัฐ (Above-State- Approach)

มีงานเขียนที่จัดได้ว่าเป็นงานในแนวทางนอกรัฐ(Above –State- Approach) และจัดได้ว่าเป็นการศึกษาในแนว Neo Comparative Politics ที่อธิบายการเปลี่ยนแปลงการเมืองไทยเพียง 3 ชิ้นที่ตีพิมพ์เผยแพร่อย่างกว้างขวาง และมีความชัดเจนในประเด็นการถกเถียงซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นแนวทางพัฒนาจากแนวทางของพวก Neo- statism อันได้แก่ งานของ กุลลดา เกตบุญชู มีด, ทิวากร แก้วมณี และ Jim Glassman

งานทั้งสามเป็นงานที่ผลิตออกมาในช่วงต้นทศวรรษที่ 20 โดยให้ความสำคัญของปัจจัยหรือ แรงภายนอกเป็นตัวแปรอิสระ ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองโดยเฉพาะ *โครงสร้างของรัฐ*

งานของ กลาสมัน เป็นงานของนักวิชาการชาวแคนาดา ที่นักวิชาการไทยไม่ค่อยรู้จักเขามากนัก งานของกุลลดาเป็นงานของนักวิชาการทางความสัมพันธ์ฯ และงานของทิวากร เป็นงานของนักวิชาการไทย ที่มีมุมมองจากการมองการเปลี่ยนแปลงการเมืองไทยจากแรงภายนอก งานทั้งสามมีจุดร่วมของการใช้แรงภายนอกเป็นแรงขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างของรัฐและการเมือง แม้ว่า นักวิชาการทั้งสามงานจะมีจุดแตกต่างของการนำเสนอ โดยที่ กุลลดาใช้ระบบทุนนิยมโลก เป็นตัวแปรอิสระของการอธิบาย

Glassman ใช้ บทบาทของสหรัฐอเมริกา ในการเมืองเศรษฐกิจโลก เช่นเดียวกับแนวทางของฮันดิงตัน ที่มองว่า บทบาทการเมืองโลกของอเมริกามีผลอย่างสำคัญของการพัฒนาทางการเมืองของหลายประเทศ อย่างที่ กลาสมันแสดงให้เห็นว่ามีความสำคัญกับการเมืองไทย

ทิวากร เป็นอีกคนหนึ่งเห็นว่า แรงภายนอกมีความต่อเนื่องต่อการพัฒนาการเมืองไทยอย่างต่อเนื่องโดยการพัฒนาการของรัฐไทยในแต่ละรูปแบบการเมืองการปกครองผันตรงกับ การเปลี่ยนแปลงของแรงภายนอกในแต่ละช่วงเวลาในประวัติศาสตร์ ดังที่ได้นำเสนอในตารางข้างล่างนี้

Table 7-1: External Forces and the Pattern of Change in the Thai State

State	Period	The Role of the Thai State	State Structure	External Forces
Warrior State	From the 12 th century until the bureaucratic reform in the 19 th century	Protection of king's power and territory	-King as the centre of state power -King as owner of lives of citizens and state resources - <i>Sakdina</i> and <i>Jatusadom</i> Systems as the main state administration	-Wars with Burma - Trade with European States (old Mercantilism)
Bureaucratic State	-Reign of King Mongkut and King Chulalongkorn until the rise of the Triumvirate regime	-Protection of State sovereignty and monarch power -Emarking on modernizing process	-European-style bureaucracy	-European Imperialism
Military-led State	From the 1950s to 1970s	-Anti Communism -State-led-Development	-Strong army -Military-manipulated bureaucracy	-Post War World Order (Cold War and Global American hegemony)
Businessmen – led State (Money Politics-led State and CEO-led State)	From the 1973 Student Revolt onward	-State-led-economic growth -State-led global Economic competitiveness	-Businessmen-dominated State -CEO administration	-Neoliberalism (New World Order)

Source: Dhiwakorn Kaewmanee

ที่มา: Dhiwakorn Kaewmanee (2007: 252)

สิ่งที่เป็นข้อน่าสังเกต คือ งานทั้งสามงานเป็นผลงานในปี 2000 แม้ว่างานของกุลลดาจะเป็นงานทางประวัติศาสตร์ เช่นเดียวกับหลายบทในงานของทิวากร แต่ก็สิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าการเกี่ยวข้องทางการพัฒนาการเมืองและรัฐไทยมีอิทธิพลจากภายนอกในมิติในทางประวัติศาสตร์ตามแนวทางของกลุ่มการเมืองเปรียบเทียบใหม่ที่ให้ความสนใจในปัจจุบัน

การตื่นตัวกับการศึกษาในแนวใหม่นำไปสู่งานเขียนและงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในทศวรรษนี้ อย่างหลากหลายดังที่ได้นำเสนอในตารางด้านล่างนี้

ปี	ชื่อผู้แต่ง	ชื่อหนังสือ
1993	Delbruck, Jost.	Globalization of law, politics, and market : Implications for domestic law ; A European perspective
1994	Cerny , Philip G.	The dynamics of financial globalization : Technology, market structure, and policy response
1996	Keohane, Robert O.	Internationalization and domestic politics
1996	Joppke, Christian.	Multiculturalism and immigration : A comparison of the United States, Germany, and Great Britain.
1998	Solingen, Etel.	Regional orders at century's dawn
1999	Ziser, Eyal.	Syria : domestic political stress and globalization
2000	Berger, Suzanne.	GLOBALIZATION AND POLITICS
2001	Ganghof, Steffen.	Global markets, national tax systems, and domestic politics rebalancing efficiency and equity in open states' income taxation
2001	Kaufman, Robert R.	Globalization, domestic politics,and social spending in Latin America : A time-series cross-section analysis, 1973-97
2001	Tarrow, Sidney.	TRANSNATIONAL POLITICS : Contention and Institutions in International Politics
2001	Malher, Vincent A.	Economic globalization, domestic politics and income inequality in the developed countries : a cross-national analysis

2002	Compton, Robert W.	Transforming East Asian domestic and international politics
2002	Schirm, Stefan A.	Globalization and the new regionalism
2002	Compton, Robert W.	Transforming East Asian domestic and international politics : the impact of economy and globalization
2002	Schirm, Stefan A.	Globalization and the new regionalism : global markets, domestic politics and regional co-operation
2003	Nedadurai, Helen Sharmini.	Globalization, domestic politics and regionalism : the ASEAN Free Trade Area
2005	Koslowski, Rey.	International migration and the globalization of domestic politics : a conceptional framework
2005	Ogelman, Nedim.	Immigrant organizations and the globalization of Turkey & apos ; s domestic politics
2005	Koslowski, Rey.	International migration and the globalization of domestic politics
2006	Takahashi, Susumu.	The impact of globalization on domestic politics in Japan
2006	Cortell, Andrew P.	Mediating globalization : domestic institutions and industrial policies in the United States and Britain

ที่มา: รวบรวมโดย ทิวากร แก้วมณี

จากข้อมูลดังที่ได้นำเสนอ สามารถคาดการณ์ได้ว่าสถานภาพการศึกษาทางรัฐศาสตร์ในอนาคตนั้นจะต้องมีการเชื่อมโยงตัวแปรในขนาดที่กว้างขวางมากขึ้นกว่า แค่เพียงการใช้กรอบของทฤษฎีระบบ หรือการให้ความสำคัญแก่ปัจจัยใดเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้การเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนวิชารัฐศาสตร์นั้นจะต้องไม่แยกความสนใจในการศึกษาการเมืองภายในและภายนอกออกจากกันอย่างเด็ดขาด

6. สรุป และข้อเสนอแนะ

ความรู้ความเชี่ยวชาญของนักรัฐศาสตร์ในการศึกษาเพื่อการค้นคว้าในแนวทางการเมืองเปรียบเทียบใหม่ เป็นสิ่งจำเป็นในการทำการศึกษาดังกล่าวในปัจจุบันและอนาคต แต่งานศึกษาพบว่า นักรัฐศาสตร์ไทยที่มีความเชี่ยวชาญในทิศทางการศึกษาวิจัยในแนวทางดังกล่าวมีความจำกัด อีกทั้งการจัดการเรียนการสอนที่มีการแยกส่วนของเนื้อหาวิชาระหว่างการเมืองภายใน และภายนอก ยังเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ไม่เอื้อต่อการเข้าใจปรากฏการณ์ทางการเมืองในปัจจุบัน ซึ่งแนวโน้มการรวมการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงหลักสูตรภาคการปกครองและหลักสูตรการระหว่างประเทศ อาจจะมีส่วนของการให้การมองออกถึงปรากฏการณ์ทางการเมืองในยุคโลกาภิวัตน์และตัวแปรนอกระบบการเมืองที่มีความชัดเจนมากขึ้น

นอกจากนี้ ปรากฏการณ์การเชื่อมโยงของปัญหาภายในและภายนอกประเทศจะไม่ใช้เรื่องความสนใจส่วนตัวของผู้ศึกษาค้นคว้าอีกต่อไป แต่จะกลายเป็นสิ่งที่จำเป็นของการค้นคว้าต่อไปในปัญหาทางการเมือง เทคนิคการศึกษาจำเป็นจะต้องมีการพัฒนา อย่างน้อยที่สุด การวิจัยด้วยการวิจัยแบบพหุกรรมนิยมที่มีเทคนิคที่ได้ผลของข้อมูลในแนวแคบอาจจะต้องมีการทบทวน

ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยซึ่งเพิ่งเริ่มก่อตั้งและมีโครงสร้างของหลักสูตรที่ไม่ได้แยกหลักสูตรออกเป็นสองภาควิชาที่สะท้อนการเข้าใจปรากฏการณ์การเมืองการปกครองในลักษณะเดิม ๆ เป็นสิ่งที่จำเป็นต่อปรากฏการณ์และทิศทางการศึกษาในปัจจุบัน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็มีความจำเป็นในการหาบุคลากรที่มีองค์ความรู้ของการผสานการเข้าใจในปรากฏการณ์ระหว่างประเทศและ ปรากฏการณ์ภายในประเทศ ด้วย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์ (บรรณาธิการ). 2541. คลังสมอง 32 สิ่งห้ดำ. พิมพ์ครั้งที่ 1.
กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- คณะรัฐศาสตร์และสมาคมศิษย์เก่ารัฐศาสตร์. 2547. เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ
เนื่องในโอกาสคล้ายวันสถาปนาคณะรัฐศาสตร์ จุฬาฯ ครบรอบ 56 ปี : “โลกาภิวัตน์
(วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2547). ห้องประชุมชั้น 2 อาคารสมาคมนิสิตเก่ารัฐศาสตร์.
- จรรยา เสรี. 2541. : โลกาภิวัตน์ : ลัทธิครอบโลก. ใน เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์ (บรรณาธิการ).
คลังสมอง 32 สิ่งห้ดำ. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- จूरี่รัตน์ แสนใจรักษ์ (บรรณาธิการ). 2546. ธรรมชาติกับคอร์ปชั่นในสังคมไทย.
กรุงเทพฯ: สถาบันวิถิทรทัศน์.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. 2537. กระบวนการค้นห้ใหม่ในการศึกษารัฐ-สังคม : สยามท่ามกลางกระแส
โลกาภิวัตน์ : เมืองไทยในสิบปีหน้า. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา
- ชัยอนันต์ สมุทวณิชและคณะ. 2545. จุดจบโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการ
วิจัยแห่งชาติ.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. 2537. พิลึกกับการเมืองสู่ทฤษฎีทั่วไปทางการเมือง.
กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา. สุขุมและบุตร.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. 2541. Good Governance กับ การปฏิรูปการศึกษา – การปฏิรูปการเมือง
กรุงเทพฯ: วิชาวุธวิทยาลัย.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. 2525. เอกสารวิชาการของ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ชุด :
พื้นฐานของสังคมศาสตร์ (เล่มที่ 2). รัฐศาสตร์ สถานภาพและพัฒนาการ : ในการเมือง
เปรียบเทียบ วิวัฒนาการและแนวการศึกษา. กรุงเทพฯ: อักษรพิทยา.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. 2537. โลกาภิวัตน์. ผู้จัดการ. กรุงเทพฯ.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2544. รัฐศาสตร์แนววิพากษ์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2542. วาทกรรมการพัฒนา อำนาจ ความรู้ความจริง เอกลักษณ์ และ
ความเป็นอื่น. กรุงเทพฯ : วิชาษา.

- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2545. สัตววิทยา, โครงสร้างนิยม, หลังโครงสร้างนิยม กับการศึกษา
รัฐศาสตร์. กรุงเทพฯ: วิทยาษา.
- ไชยันต์ ไชยพร. 2541. ธรรมรัฐกับวิชาปรัชญาการเมือง. ใน เกียรติชัย พงษ์พานิชย์
(บรรณาธิการ). คลังสมอง 32 สิงหาคม. หน้า 19. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- ดวงชีวัน มีกุล (บรรณาธิการ). 2542. เสียงจากถ้ำสิงห์: รวมบทความของนิติรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: บุรพาสาน (1991). โครงการจัดทำ
หนังสือและนิทรรศการ “รัฐศาสตร์ในศตวรรษใหม่”. งานจุฬาฯ วิชาการ 2542
(8-11 ธ.ค. 2542).
- ณัชชาภัทร อุ่นตรงจิตร. 2549. รัฐศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดิน ปรัชญพทุทธิและศุภชัย ยาวะประภาส. 2531. รัฐศาสตร์ประกาศพงศ์: ภูมิหลังทางสังคม
เศรษฐกิจ เส้นทางอาชีพ ความมุ่งมั่นในการพัฒนา ปัญหาประสบการณ์การ
ทำงานและ วิธีการแก้ไข. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตยา สุวรรณะชญ. 2541. ทิศทางและแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงภายใต้ภาวะโลกาภิวัตน์.
ใน เกียรติชัย พงษ์พานิชย์ (บรรณาธิการ). คลังสมอง 32 สิงหาคม.
หน้า 132. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- ทินพันธุ์ นาคะตะ. มปป. รัฐศาสตร์, เอกสารของ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ชุด :
พื้นฐานของสังคมศาสตร์ (เล่มที่ 2), รัฐศาสตร์ สถานภาพและพัฒนาการ :
กรุงเทพฯ: อักษรพิทยา.
- ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. 2541. ปฏิรูปประเทศไทย. ใน เกียรติชัย พงษ์พานิชย์ (บรรณาธิการ).
คลังสมอง 32 สิงหาคม. หน้า 43. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. มปป. รัฐศาสตร์ สถานภาพและพัฒนาการ : ในรัฐศาสตร์ยุคหลัง
BEHAVIORALISM การปฏิบัติที่ล้มเหลว, เอกสารของสมาคมสังคมศาสตร์
แห่งประเทศไทย ชุด : พื้นฐานของสังคมศาสตร์ (เล่มที่ 2). หน้า 293.
กรุงเทพฯ:
อักษรพิทยา.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. 2547. สถานภาพของความรู้ทางประวัติศาสตร์เรื่องรัฐและรัฐบาลไทย.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นฤมล ทับจุมพล. 2546. ธรรมาภิบาลกับคอร์รัปชันในสังคมไทย : ในแนวคิดและวาทกรรมว่าด้วย
ธรรมรัฐแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: สถาบันวิถีทรรศน์.
อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- บุญอริ ยี่หะมะ. 2550. ความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์. สงขลา: สามลดา.
- ประณต นันทิยะกุล (บรรณาธิการ). 2541. รัฐศาสตร์ 50 ปี. กรุงเทพฯ: ป.สุรพิมพ์.

- ไพโรจน์ พรหมสาส์น. 2541. การบริหารงานแบบประชารัฐ. ใน เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์ (บรรณาธิการ). คลังสมอง 32 สิ่งห้คำ. หน้า 210. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- พฤทธิสาณ ชุมพล (บรรณาธิการ). 2543. โลกาภิวัตน์ (Globalization). กรุงเทพฯ: โครงการผลิต ตำราและเอกสารการสอน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (บรรณาธิการ). 2528. ทิศทางของรัฐศาสตร์ไทย. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์
- พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (บรรณาธิการ). 2526. รัฐศาสตร์: ขอบข่าย สถานภาพและการศึกษาวิจัย คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์.
- พงศ์สันต์ ศรีสมทรัพย์ (บรรณาธิการ). 2525. สรุปผลการประชุมทางวิชาการ เรื่อง รัฐศาสตร์กับการพัฒนาประเทศ. กรุงเทพฯ: พิษณุการพิมพ์.
- พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. 2522. รัฐศาสตร์แนวทางการศึกษาและความเป็นศาสตร์. กรุงเทพฯ: วัชรินทร์.
- พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. 2531. คุณภาพบัณฑิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : คณะรัฐศาสตร์ รายงานการวิจัยเสนอต่อฝ่ายวิจัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. 2524. รัฐศาสตร์ : พัฒนาการและแนวทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ศรีอนันต์.
- พรศักดิ์ ผ่องแผ้วและพลศักดิ์ จิร ไกรศิริ (บรรณาธิการ). 2524. วัฒนธรรมทางการเมืองไทย สมาคม สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ: แสงรุ่งการพิมพ์.
- ยุค ศรีอาริยะ. 2546. ธรรมาภิบาลกับคอร์รัปชันในสังคมไทย : ในโลกาภิวัตน์กับ Good Governance. กรุงเทพฯ: สถาบันวิดิทรรศน์. อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิง.
- รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. 2547. October No. 3 Political Economy International Relations. ใน ภิญ โย ไตรสุริยะธรรมา (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: Open book.
- เรืองยศ จันทรศิริ (เรียบเรียง). 2549. สยามประเทศ : โลกาภิวัตน์ (Siam Globalization).
- เรืองยศ จันทรศิริ. 2549. เอกสารประกอบการสัมมนาของสถาบันสุวรรณภูมิอภิวัตน์ : สยามปะทะ โลกาภิวัตน์ เบื้องลึกแท้จริงในปมข้อขัดแย้งของรัฐไทย (Siam vs Globalization). กรุงเทพฯ: สถาบันสุวรรณภูมิอภิวัตน์.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. 2548. หลักรัฐศาสตร์. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- ลิขิต ชีรเวคิน. 2525. รัฐศาสตร์ สถานภาพและพัฒนการ : ในแนวการศึกษาการเมืองของสำนัก พฤติกรรมศาสตร์. เอกสารวิชาการของ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย

ชุด : พื้นฐานของสังคมศาสตร์ (เล่มที่ 2). หน้า 174. กรุงเทพฯ: อักษร
พิทยา.

ลิขิต ชีรเวคิน. รัฐศาสตร์ สถานภาพและพัฒนาการ : ในระดับการพัฒนาทางวิชาการของ
รัฐศาสตร์ในประเทศไทย. เอกสารของ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย

ชุด : พื้นฐานของสังคมศาสตร์ (เล่มที่ 2). หน้า 301. กรุงเทพฯ: อักษร
พิทยา.

วัฒนา สุกันสีล. 2548. โลกาภิวัตน์ (Globalization). กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภา วิจัย
แห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

วารุณี ณ นคร. 2550. องค์กรประชาสังคมในระดับท้องถิ่น : ศึกษากรณีชมรมรักษะกะระน.
วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

วินิต ทรงประทุม. ไม่ระบุปี เอกสารการสอนชุดวิชา หลักการและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์.
สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สนิท สมักรการ (บรรณาธิการเอกสารวิชาการ) และสมบัติ จันทรวงศ์ (บรรณาธิการประจำฉบับ).
รัฐศาสตร์ สถานภาพและพัฒนาการ. เอกสารของ สมาคมสังคมศาสตร์แห่ง
ประเทศไทย ชุด : พื้นฐานของสังคมศาสตร์ (เล่มที่ 2). กรุงเทพฯ: อักษรพิทยา.

สติเฟน แอล แวสปี (เขียน) อุษณีย์ นัตรานนท์และคณาจารย์คณะรัฐศาสตร์ (แปล). รัฐศาสตร์ 21 :
ขอบเขตและแนวทางในการศึกษาวิชารัฐศาสตร์. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สิริพรรณ นกสวน และเอก ตั้งทรัพย์วัฒนา (บรรณาธิการ). 2546. คำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วม
สมัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์และคณะ. 2545. การเมืองไทย-การเมืองโลกในปี พ.ศ. 2544 : ในปฐมยุค
แห่งสหัสวรรษใหม่ เศรษฐกิจการเมืองโลกภายหลังการบดขยี้ 'ภูอลีบัน' โดย
จักรวรรดิ ทุนนิยม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์พระนคร.

สมบัติ จันทรวงศ์ (บรรณาธิการ). 2525. รัฐศาสตร์ : สถานภาพและพัฒนาการ.เอกสารวิชาการของ
สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ชุด : พื้นฐานของสังคมศาสตร์ (เล่มที่ 2).
กรุงเทพฯ: อักษรพิทยา.

เสกสรร ประเสริฐกุล. 2545. การเมืองไทย-การเมืองโลกในปี พ.ศ. 2544 : ในการเมือง
ภาค ประชาชน ปราบกฏการณ์ใหม่ของสังคมไทย. หน้า 53. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์พระนคร.

เสน่ห์ จามริก. รัฐศาสตร์ สถานภาพและพัฒนาการ : ในรัฐศาสตร์ : ปรัชญา VS พฤติกรรมศึกษา.

เอกสารของ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ชุด : พื้นฐานของสังคมศาสตร์

(เล่มที่ 2). หน้า 278. กรุงเทพฯ: อักษรพิทยา.

โสภารัตน์ จารุสมบัติ (บรรณาธิการ). 2545. การเมืองไทย-การเมืองโลกในปี พ.ศ. 2544.

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์พระนคร.

สุจิต บุญบงการ. 2525. รัฐศาสตร์ สถานภาพและพัฒนาการ : ในการพัฒนาทางการเมือง.

เอกสารวิชาการของ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ชุด : พื้นฐานของ

สังคมศาสตร์ (เล่มที่ 2). หน้า 113, วิธีการศึกษาแบบพฤติกรรมในทางรัฐศาสตร์.

หน้า 165. กรุงเทพฯ: อักษรพิทยา.

สุชาย ตีร์รัตน์. 2543. โลกาภิวัตน์กับปัญหารัฐรวมศูนย์ ในโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุชาย ตีร์รัตน์. 2541. : โลกาภิวัตน์กับปัญหารัฐรวมศูนย์. ใน ประชต นันทิยะกุล (บรรณาธิการ).

รัฐศาสตร์ 50 ปี. กรุงเทพฯ: ป.สุรพิมพ์.

สุรชาติ บำรุงสุข. 2546. ขรรมาภิบาลกับคอร์รัปชันในสังคมไทย : ในกองทัพกับธรรมรัฐ : ข้อคิด

เพื่อการบริหารของประชาสังคม. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจิตรทัศน์.

สุริชัย หวันแก้ว. 2546. กระบวนการเป็นคนชายขอบ (Marginalization). กรุงเทพฯ: สำนักงาน

คณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.

สุริชัย หวันแก้ว. 2543. ความคับแค้นของโลกาภิวัตน์ : ที่ทรรศน์สังคมวิทยา.

กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนุสรณ์ ลีมนณี. 2543. พัฒนาการของรัฐศาสตร์ไทยท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง : การปรับทิศทาง

และหลักสูตรการศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. โครงการผลิตตำราและเอกสารการสอน.

อนุสรณ์ ลีมนณี. 2548. หลักและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์. กรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

อนุสรณ์ ลีมนณี. 2548. เอกสารการสอนชุดวิชา หลักและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์

(Principle and Methods of Political Science). กรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

อมรา พงศาพิชญ์. 2546. ขรรมาภิบาลกับคอร์รัปชันในสังคมไทย : ในธรรมรัฐกับประชาสังคม.

กรุงเทพฯ: สถาบันวิจิตรทัศน์.

ภาษาต่างประเทศ

- Alex Callinicos. 2003. The anti-capitalism manifesto. Polity Press.
- Aurel Croissant. 2002. Von der Transition zur defekten Demokratie: demokratische Entwicklung in den Philippinen, Südkorea und Thailand. Wiesbaden: Westdt.
- Aurel Croissant. 2006. Between consolidation and crisis: elections and democracy in five nations in Southeast Asia. Munster: Lit.
- Bernard Crick. 1959. The American Science of Politics: its origin and conditions. Berkeley: California University Press.
- Bertell Ollman. 1982. The left academy: Marxist scholarship on American campuses. New York: McGraw-Hill.
- Carol C. Gould. 2004. Globalizing democracy and human rights. Published by the press syndicate of the University of Cambridge. Cambridge University press. UK
Printed in USA.
- Daniel W. Drezner. 2007. All politics is global. Princeton : Princeton University Press.
- Dhiwakorn Kaewmanee. 2007. The evolution of the Thai State: the political economy of formative and transformative external influences. Berlin: dissertation.de.
- David Easton. 1996. The development of political science: a comparative survey. London: Routledge.
- David Easton, John G. Gunnell and Luigi Graziano. The development of political science.
- David L. Sills. International encyclopedia of the Social Science. volume 14. The macmillan company and the free press.
- David Macey. 2000. The Penguin Dictionary of Critical Theory. London: Penguin Books.
- Doug McAdam. 1982. Political process and the development of black insurgency 1930-1970. Chicago : The University of Chicago Press.
- Edmund Ions. 1977. Against behaviouralism: a critique of behavioural science. Oxford: Blackwell.
- Fred W. Riggs. 1966. Thailand: The Modernization of Bureaucratic Polity. Honolulu: East West Center Press.
- Frank C. Darling. 1961. American Influence on the Evolution of Constitutional Government in Thailand. DC: The American University.
- Frank C. Darling. 1965. Thailand and the United States. Washington: Public Affair Press.
- Frank C. Darling. 1967. "America and Thailand" in Asian Survey, Vol.7, No.4. pp.213-225.

- Frank C. Darling. 1968. "Thailand: Stability and Escalation" in *Asian Survey*, Vol.8, No.2. pp.120-126.
- Frank C. Darling. 1969. "Thailand: De-escalation and uncertainty" in *Asian Survey*, Vol.9, No.2. pp.115-121.
- Frank C. Darling. 1977. "Thailand in 1976: Another defeat for constitutional democracy" in *Asian Survey*, Vol.17, No.2. pp.116-132.
- Jeffrey Haynes. 2005. Comparative politics in globalizing world. Cambridge: Polity Press.
- Jomo K.S. and Shyamala Nagaraj. 2001. Globalization versus development international political economy series general. Editor : Timothy M. Shaw.
- Jurgen Ruland. Southeast Asia : New research trends in political science and international relations. (www.duei.de/dlcounter/download.php?d=/content/forumregional/pdf/soa_0604_ruland.pdf)
- Kenichi Ohmae. 1990. The borderless world : power and strategy in the interlinked economy. London : Collins.
- Kenichi Ohmae. 1995. The end of the nation state : the rise of regional economies. New York : Free Press.
- Mancur Olson. 1971. The logic of collective action : public goods and the theory of groups. Cambridge, Mass. : Harvard University Press.
- Mattei Dogan et.al. 1984. How to compare nations: strategies in comparative politics. Chatham, NJ : Chatham House Publ.
- Mayer N. Zald and John D. McCarthy (ed). 1979. The dynamics of social movements : Resource mobilization, social control, and tactics. Cambridge, Massachusetts : Winthrop Publishers.
- Marcus E. Ethridge and Howard Handelman. Politics in a changing world : a comparative introduction to political science 3th editon.
- Michael G. Roskin et. al. 2006. Political science an introduction. 9th ed. New Jersey: Prentice Hall.
- Michael Haralambos, Martin Holborn and Robin Heald. 2004. Sociology Themes and Perspectives. London: HarperCollins.
- Naomi Klein. 2002. No logo : No space, no choice, no jobs. New York : Picador.
- Nicos Poulantzas. 1973. Political power and social classes. London: NLB.
- Pasuk Phongpaichit. 2001. Good Governance : Thailand's experience Chulalongkorn University Bangkok [http : //www.chula.ac.th](http://www.chula.ac.th).

- Peter B. Evans, Dietrich Rueschemeyer and Theda Skocpol. 1985. Bringing the State Back in.
London : Cambridge Univ. Press.
- Peter Calvert. 2002. Comparative politics: an introduction. Harlow: Pearson Education.
- Robert Muscat. 1998. Thailand and the United States : Development, Security, and Foreign Aid
S.l.: s.n.
- Roger Trigg. 1985. Understanding Social Science: a philosophical introduction to the Social
Science. Oxford: Blackwell.
- Rod Hague and Martin Harrop. 2001. Comparative government and politics: an introduction.
Basingstoke: Palgrave.
- Samuel P Huntington. 1991. The third wave : democratization in the late twentieth century.
London : University of Oklahoma Press.
- Suchit Bunbongkarn. 1996. State of the nation : Thailand. Singapore : Institute of Southeast
Asian Studies.
- Shively Phillips. 2003. Power and Choice an introduction to Political science. 8th ed. New
York: McGraw Hill.
- Sidney Tarrow. 1995. Power in movement. Cambridge: Cambridge University Press.
- Stephen L. Wasby(ed). 1972. Political Science-The Discipline and its Dimensions: An
introduction. Calcutta: Scientific Book.
- Takeo Uchida (ed). 1984. Political science in Asia and the pacific : Status reports on teaching
and research in ten countries. Unesco Regional Office for Education in Asia and the
Pacific.
- Thomas Risse-Kappen. 1995. Bringing transnational relations back in: non-state actors,
domestic structures and international institutions. Cambridge: Cambridge University
Press.
- William J. Siffin. 1966. The Thai bureaucracy: Institutional Change and Development.
Honolulu: East-West Center Press.
- William J. Siffin (ed). 1977. Toward the comparative study of Public Administration. Westport:
Greenwood Press.
- Wolfgang Merkel. 2006. Systemtransformation. Wiesbaden: VS Verlag fur
Socialwissenschaften.

